

NGƯỜI MẸ VIỆT NAM VÀ NGƯỜI MẸ TÂY PHƯƠNG

Có một người đi trong gió dưới bầu trời âm u, đếm bước chậm trên cỏ chột nghe hồn cây lá lạnh giá mùa đông một ngày gọi nhớ về tên của mẹ nay tuyết sương màu tóc, cảm thấy thời gian qua mau.

Rồi có một người đi qua cánh đồng, hàng cây mơn mõi đứng chờ vợ, thắm lòng mình hoang vu. Bỗng đâu nghe chim hót, chim đang bay về tổ, còn ai đi về đâu? Ai gọi tên ta bên ấy! không thấy bóng nơi đây, con dò dọc cắm sào giữa giòng sông, chuyền dò ngang chẳng thấy, chỉ ngó trông về quê cũ, thui thủi lều tranh bóng mẹ già. Giờ đây đâu đó chạnh lòng đau.

Hình ảnh của người mẹ, trong văn chương Việt Nam cũng như các nhà văn thế giới đã viết lại không biết bao nhiêu trang qua từng thế kỷ. Cha mẹ của một người mất đi là tất cả mọi người cảm thấy cô cút. Cha mẹ của một người còn đó là tất cả mọi người cùng chia xẻ một ấm áp vỗ về nhau.

Hơn một nửa thế kỷ vừa qua, hơn lúc nào hết, con người VN đâu muốn đâu không đã thấy tận mắt cái nỗi mong manh còn mất của cuộc sống. Cho nên con người VN càng bám cứng lấy chữ tình, tình người, tình ruột thịt, tình bằng hữu. Cha anh là cha tôi, Mẹ tôi là mẹ anh. Không cần câu nệ về tuổi tác thứ bậc. Đã là cha thì lớn lao hùng vĩ như núi như non. Đã là mẹ thì hiền miên áp ủ như hồ như biển. Cha mẹ VN bất kể giàu hay nghèo, già hay trẻ ở vạn nẻo đường đất nước VN đã vượt lên trên cả thực tại máu mủ thường tình. Cha mẹ VN, họ chính là quê hương VN.

Đối với người Mỹ, Hoa Kỳ là một quốc gia đầu tiên khởi xướng ngày Mother's Day, Father's Day. Với người Pháp, Pháp quốc là nàng Marianne. Với người Trung Hoa, Bà Thiên Hậu hóa thân của Bồ Tát Quan Thế Âm, hay Bà Thai Sanh - Mẹ sanh Mẹ độ của tín ngưỡng dân gian VN. Với người Nhật, Nhật bản là Thái Dương Thần Nữ. Với người Ấn, Mẹ Ấn Độ (Mother India), một truyền thuyết Shiva trong Ấn Độ giáo là y

niệm về sự xưa cũ, mệnh mông, sự sống còn dai dẳng trường kỳ. Người VN cũng gọi VN là mẹ gồm lại mỗi tình Tiên Rồng, hay cũng có thể gọi Mẹ sông là đủ, hay truyền thống cài hoa hồng hồi tưởng nhớ mẹ ngày Vu Lan hằng năm. Bởi Mẹ đã là quê hương và quê hương chính là mẹ. Chúng ta nói quê cha chỉ là nơi phát xuất dòng dõi gốc nguồn. Chúng ta nói quê mẹ chỉ về quê hương bằng bạc yêu dấu mặn mà của tất cả. Vì một lý do nào đó, chúng ta có thể bị tách rời khỏi quê cha. Nhưng trong ta quê mẹ lúc nào cũng hiện hữu. Một người còn cha mẹ, là tất cả mọi người còn cả quê cha lẫn quê mẹ.

Người mẹ hiện diện trong tâm hồn chúng ta bởi mẹ đã là quê hương là một nơi chốn để về và quê hương chính bà mẹ bằng bạc yêu dấu mặn mà. Hình ảnh mẹ hiện hiện trong vùng trắng non như trong tập truyện "Nẻo về của Ý" của Nhất Hạnh. Thiền sư Nhất Hạnh thấy mặt trăng như một thực tại tuyệt vời. Mẹ còn, mẹ mất ôi cảnh vô thường! Nhưng ngửa mặt nhìn trăng là con thấy mẹ, hoặc những cảnh bông hồng rực rỡ tiêu biểu cho tình mẹ dạt dào trong "Bông Hồng cài áo" của Nhất Hạnh qua lời ca của Nhạc sĩ Phạm Thế Mỹ, phổ nhạc dựa vào tập chuyện nhỏ này: "*Mẹ là dòng suối dịu hiền. Mẹ là lời hát thần tiên, là bóng mát trên cao, là mắt sáng trăng sao là ánh đuốc trong đêm lạc lối... Đóa hoa hồng vừa cài lên áo đó em, thì xin em hãy cùng tôi vui sướng đi, vui sướng đi*".

Người mẹ VN hy sinh, nghe tiếng đau thiêng liêng từ đáy lòng của kiếp nhân sinh. Lời yêu thương của người mẹ VN vọng lên từ hố thẳm của kiếp khổ đau trầm thống mà chiến tranh và cảnh tan hoang làm gãy đổ còn đâu giòng sông nhen nhúm chút yêu thương đời một người như lời ca của nhạc sĩ Phạm Duy:

*Có bà mẹ đi tìm con trên đỉnh đồi lan trắng
Có bà mẹ đi tìm con trong động hang lan vàng
Có bà mẹ đi tìm con bên bờ sông lan tím
Có bà mẹ đi tìm con trong thung lũng cỏ hoang.*

Từ đó người mẹ VN dạy cho con thức tỉnh bừng sống để nhận diện con là người Việt đầy ân tình để con không sống giữa tù ngục chính con và của loài người câu thúc nghiệt ngã lọc lừa.

*Run con bằng vòng tay ấm cho con yêu tiếng dịu dàng
Ru con bằng bầu sữa nóng, cho con ơn mãi tình nồng.
Ru con bằng bài ca ngân cho con mến nhạc và thơ
Ru con còn nhờ mây gió, tìm con chẳng có vực bờ.*

Người mẹ VN không biết bao nhiêu văn, thi sĩ và nhạc sĩ viết lên xung tưng cả một kho tàng tục ngữ, ca dao, về viết về mẹ và những truyện của các nhà văn thời danh như Võ Phiến, Hồ Trường An, Kiệt Tấn, Võ Hồng,

Nhật Tiến, Thế Uyên, Trần Tiêu, Nhật Hạnh, Tô Hoài v.v... và các tác giả khác bắt đầu viết về người mẹ VN với những nguồn cảm xúc mới lạ qua đề tài này.

Còn trong văn chương thế giới Tây phương người ta cũng đã xác định tầm chân tình người mẹ dành cho con, đùm bọc con qua những nguy khôn.

"Người mẹ" (The Mother) của Pearl Buck là nữ sĩ Hoa Kỳ được giải Nobel bà sang Trung Hoa, tại đây bà sanh một đứa con gái nhưng không may đứa con gái bị bệnh chậm phát triển "Retarded" nuôi đến gần mười tuổi thì chết. Lòng thương con của một thời làm mẹ được bà viết lại trong quyển "The Exile" (Kê lưu đày) nhưng quyển "Người Mẹ" (The Mother) trong khung cảnh của nước Trung Hoa, đời sống phong kiến, trọng nam khinh nữ được bà diễn tả sống động của một tinh thần Á đông làm bà nổi tiếng.

"Người chồng khi biến bà thành người mẹ của một đàn con, đã chiếm một chỗ quan trọng trong cuộc sống của bà, nhưng tình yêu của bà không phải chỉ hoàn toàn dành riêng cho chồng. Thời con gái, bà chưa có kinh nghiệm. Giờ đây, khi thân thể rã rời và thấu hiểu những cay đắng mùi đời của thân phận đàn bà thì bị chồng bỏ rơi và sống trong cảnh đơn chiếc. Nay mỗi ngày đàn con khôn lớn lên và càng lúc chúng xa dần thời tuổi trẻ bao nhiêu thì bà cảm thấy chúng càng xa bà bấy nhiêu". (Ever after even the man she wed was most to her because he was a part of mother hood and not for his own sake only did she love him. So had it been with her in her raw youth. Now with her body ripe and knowing all and herself in all her prime of womanhood she was left, woman alone and everyday they grew farther from their babyhood they seemed less her own).

Phải chăng đời sống một người mẹ sinh ra trong rạo rạo tình thương, đợi chờ, chờ một ngày chồng về rồi đợi ngóng con về. Pearl Buck đã diễn tả đúng tâm trạng của người mẹ mừng rỡ khi thấy con về.

"Mỗi ngày ra cửa ngói hàng giờ, đưa mắt ngó ra đường trông ngóng con, thoáng thấy bóng dáng một đứa con trai nào đi ở đằng xa, bà chạy vội ra đường chờ đón. Nếu đúng là con út đã về, bà âu yếm nắm bàn tay nóng hổi của nó trong bàn tay xương xẩu của bà rồi dẫn nó vào trong nhà" (And many hours of each day, she sat and looked down the road to each glimpse of him as he came and when she saw the glint of a man's robe, she should run forward as best she could and when she saw it was her son come home she took his warm smooth hand in her old dry one and she pulled him into her own room).

"Người Mẹ" (The Mother) của Maxim Gorki của nhà văn Nga đã từng là một đề tựa tuyên truyền của chính quyền Sô Viết thời đó. Chuyện của một người đàn bà công nhân thuộc giai cấp vô sản trong thời cách mạng Nga. Bà liên lạc với đứa con hoạt động chính trị. Đầu tiên bà bị đày đọa đàn áp sau cùng bà trở thành nữ anh hùng. Lúc nào bà cũng đi tìm những giấc mơ êm đẹp trong gia đình; những nguồn cảm hứng của một thời quá khứ nay bị chia cách sống dưới chế độ Nga hoàng trong bóng đêm đầy máu và nước mắt. Họ lúc nào cũng kêu gọi đoàn kết trong công xưởng để thiết lập công bình trên trái đất này. "Our children are treading the path of truth and reason bringing love to the hearts of men, showing them a new heaven and lighting up the earth with a new fire, the unquenchable fire of the spirit" (Những đứa con của mẹ đang bước đến con đường sự thật và chân lý, mang lại tình thương cho đồng loại, hãy chỉ cho họ thấy đâu là một thiên đàng mới và nên thấp sáng trên hành tinh này một ngọn lửa mới, ngọn lửa bất diệt của trí tuệ).

Nếu người mẹ của Maxim Gorki truyền dạy những quan điểm giai cấp thì có những người mẹ trong xã hội lúc chịu đựng những vấn đề tâm lý xã hội gây nên hàng ngày. Họ sống bằng những tình cảm riêng tư, buông thả lại được những cơ quan xã hội bảo bọc như câu chuyện đã từng gây sôi nổi một thời việc trợ cấp của cơ quan an sinh tại Úc được tác giả Vick Griffin tự thuật lại khoảng đời của bà trong quyển "Like mother like daughter" (Mẹ nào con nấy). Một câu chuyện thương tâm của đứa con gái 12 tuổi bỏ nhà ra đi lúc nào cũng mang mặc cảm tự ti là người mẹ không thương mình, bị ruồng bỏ. Đến tuổi 13, Vicki rời ghé nhà trường, qua tuổi 14 mang thai, tuổi 15 trở thành bà mẹ của một đứa con gái sẽ giống bà từ vóc dáng, sở thích đến uống rượu, hút cần sa. Đứa con gái về sau cũng vào tuổi 15 thành một bà mẹ trẻ nữa. Đến đây Vicky Griffin trở thành một bà ngoại trẻ nhất của nước Úc từ trước tới giờ ở tuổi 31.

Trong tâm trạng của một bà mẹ, một bà ngoại, Vicki đã giạt mình khi đứa con gái mình trở thành người mẹ thường coi nhẹ trách nhiệm và lúc nào cũng có ý nghĩ muốn tự tử. Bà nhiều lần khuyên can, hứa sẵn sàng giúp đỡ hết tất cả. Rồi khi nhìn đứa cháu ngoại gái bà nghĩ không biết lịch sử có lặp lại một lần nữa đến thế hệ thứ ba này không! Vicki tin tưởng tạo một không khí gia đình đầm ấm sẽ có những điều tốt đẹp gần nhất và hữu hiệu nhất, và Vicki lặng nhìn đứa cháu ngoại "Tôi nhìn đứa cháu bây giờ đẹp và hồn nhiên biết chừng nào! Tôi rất chán ghét khi nhìn thấy đứa cháu lại đi theo con đường của mẹ và bà ngoại nó đã đi qua" (I look at Christie Lee now and see how beautiful and innocent

she is. I'd hate to see her go the way her mother and her grandmother did).

Nhưng có lẽ nhà văn, nhà thơ kiêm họa sĩ xứ Liban, Kahlil Gibran tác giả của quyển "The Prophet" (Lời tiên tri) và "Đôi cánh gây thiên thần" đã đưa ra giúp sự chiêm nghiệm đem đến cuộc sống của ta một ý nghĩa. Kahlil Gibran cũng viết từng tiết, mỗi tiết gọi lên một sự vụ, một vấn đề nho nhỏ nhưng tư tưởng thì kỳ tuyệt. Ông cũng nhìn trời, nhìn biển, nhìn hoa, nhìn cây lá, chim chóc, tìm nơi sự vật, nơi vô cùng cái tiếng nói, thẳm lặng của vô cùng để hướng lòng mình về vô cùng, sống cái vô cùng đó nơi mình. Và cũng là nói đến niềm thông cảm giữa con người và con người của mẹ và con, của loài người. "Sleep, my dear child, your father is viewing us from Eternity. The snow and thunder bring us closer to him at this time. Sleep, my beloved, for this white blanket which makes us cold, keeps the seeds warm, and these warlike things will produce beautiful flowers" (*Này con yêu quý, con hãy ngủ đi, từ khung trời miên viễn, ba con đang nhìn xuống mẹ con ta. Tuyết có rơi và con sấm sét sẽ đưa mẹ và con gần gũi với ba con hơn. Con yêu! hãy ngủ đi, với tấm chăn màu trắng này có làm cho mẹ con ta lạnh, nhưng con hãy nuôi dưỡng những hạt mầm lòng nhiệt tình, và có đôi điều gì khó khăn trắc trở đó cũng sẽ đơm nhiều đóa hoa rạng rỡ*).

Và trong thư Kahlil Gibran gửi cho May Ziadeh, một người nữ đã gọi cho ông nhiều cảm hứng trong hành trình đi vào Thơ và văn chương "Tôi nợ nơi những người đàn bà tất cả những gì mà tôi gọi là "Tôi" từ ngày tôi còn là đứa bé. Đàn bà đã mở những cửa sổ trong mắt tôi và những cánh cửa của thần trí tôi. Nếu đã không có những đàn bà – là Mẹ, người đàn bà – là Chị, người đàn bà – là Bạn; thì tôi đã phải ngủ như những kẻ đi tìm sự bình yên của thế gian này trong những cơn mê ngáy".

Nhưng có một chàng nhạc sĩ trẻ nghèo sinh ra ở bên cảng Liverpool miền Tây Anh quốc trong ban nhạc The Beatles may mắn hấp thụ những lời ca ngọt ngào của bà mẹ, những lúc tập đánh đàn, thổi trompette và những lời dạy hiền từ của bà di đã tạo nên trong tâm hồn chàng nghệ sĩ này một tình thương bao la "Mother is the one I have in my head all the time".

Người Mẹ suốt đời luôn ở trong lòng tôi qua nhạc sĩ John Lenon tha thiết ngời ngheu nghao hát lên từ ngày này sang ngày khác chỉ vì một người mẹ kính yêu mà thôi. Đời mình cùng với đất trời của mẹ trong bài "Mother Nature's son".

*Born a poor young country boy
Mother Nature's son*

*All day long I'm sitting singing songs.
For every one...*

Hoàn cảnh và gia đình đã tạo những dấu ấn thương tâm trong đời John Lenon nhưng chàng vẫn tưởng nhớ về người mẹ, ca tụng người mẹ luôn luôn thông cảm hiểu được đứa con bất nhịp cầu cho con từ đây đi vào cuộc đời trong bài "Your mother should know"

*Let's all get up and dance to a song that was a hit
before your mother as born
Though she was born a long long time ago.
Your mother should know...*

Người mẹ dù ở Đông hay Tây phương lúc nào cũng còn lại một tình yêu gắn bó, gầy dựng sống còn trên đời trong suối nguồn tình thương dù đời người có mai một và thời gian có qua đi.

Nguyễn Văn Hiếu